ADMINISTRATĪVĀ RAJONA TIESA
RĒZEKNES TIESU NAMS

Lietas Nr.A420223015
Lietas arhīva Nr.A42-00330-16/42

S P R I E D U
LATVIJAS TAUTAS VĀRDĀ

Rēzeknē 2016.gada 31.martā

Administratīvā rajona tiesa šādā sastāvā:
tiesnesis Māris Šļakota,

piedaloties pieteicējam /pers. D/ un atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Ieslodzījuma vietu pārvaldes pārstāvim /pers. E/,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. D/ pieteikumu par Jelgavas cietuma un Rīgas Centrālcietuma administrācijas faktisko rīcību – ievietošanu vienā kamerā ar ieslodzītajiem, no kuriem pieteicējs izjutis vardarbības draudus, pieteicēja izolācijas nenodrošināšanu, kā arī morālā kaitējuma atlīdzināšanu 100 000 *euro* apmērā un tiesas izdevumu atlīdzināšanu 6,95 *euro* apmērā.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicējs /pers.D/ vērsās Ieslodzījuma vietu pārvaldē ar 2014.gada 27.oktobra iesniegumu, kurā aprakstīja Jelgavas cietuma administrācijas pieteicējaprāt prettiesisko rīcību, kas veikta no 2011.gada decembra – pieteicēja ievietošanu dzīvojamās kamerās ar ieslodzītajiem, kas apdraudēja pieteicēju. Tāpat ietvēra sūdzības par pieteicēja neizolēšanu gan etapa laikā, gan pieteicējam atrodoties Rīgas Centrālcietumā.
Lūdza izmaksāt atlīdzinājumu par morālo kaitējumu 100 000 *euro* apmērā.

[2] Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšniece ar 2015.gada 8.aprīļa lēmumu Nr.1/10-P/4847 (turpmāk – Lēmums) nekonstatēja pārkāpumus Jelgavas cietuma un Rīgas Centrālcietuma rīcībā un atteicās pieteicējam izmaksāt morālā kaitējuma atlīdzinājumu 100 000 *euro* apmērā.
Lēmumā norādīja turpmāk minēto pamatojumu.
[2.1] Pieteicēja iesniegums datēts ar 2014.gada 27.oktobri, tādēļ saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 91.panta ceturto daļu un 79.panta pirmo daļu pieteicējs ir nokavējis Jelgavas cietuma administrācijas faktiskās rīcības apstrīdēšanas termiņu saistībā ar soda izciešanas apstākļiem laika posmā no 2011.gada decembra līdz 2013.gada 26.oktobrim. Apstrīdēšanas iesniegums minētajā daļā ir atstājams bez izskatīšanas, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 79.panta trešo daļu. Pēc būtības izskatāms pieteicēja iesniegums par laika posmu no 2013.gada 27.oktobra līdz 2014.gada 27.oktobrim.
[2.2] Latvijas Sodu izpildes kodeksa 18.panta pirmā daļa paredz, ka brīvības atņemšanas iestādēs šķirti tur notiesātos, kuru personiskās īpašības un kriminālā pieredze negatīvi iespaido citus notiesātos vai arī kuri apspiež un izmanto pārējos. Ministru kabineta 2006.gada 30.maija noteikumu Nr.423 "Brīvības atņemšanas iestādes iekšējās kārtības noteikumi" (turpmāk – Noteikumi Nr.423) 13.punkts paredz, ka ar brīvības atņemšanas iestādes priekšnieka rīkojumu izveidotā notiesāto izvietošanas komisija nosaka, kurā brīvības atņemšanas iestādes nodaļā, vienībā un kamerā notiesātais ievietojams (ņemot vērā brīvās vietas kamerās, notiesāto psiholoģisko saderību, izglītības līmeni un veselības stāvokli).
Notiesātajām personām ir tiesības vērsties ar iesniegumu cietuma administrācijā. Atbilstoši Latvijas Sodu izpildes kodeksa 50.panta otrajai daļai notiesātā iesniegumus par jautājumiem, kas saistīti ar brīvības atņemšanas soda izpildes apstākļiem, Iesniegumu likumā noteiktajā kārtībā izskata brīvības atņemšanas iestādes priekšnieks. Arī Noteikumu Nr.423 43.2.apakšpunkts paredz, ka notiesātajam ir tiesības vērsties pie brīvības atņemšanas iestādes administrācijas ar mutisku vai rakstisku iesniegumu.
No minētajām tiesību normām scināms, ka notiesāto personu izvietošana kamerās ir iekšējs lēmums, kas ir brīvības atņemšanas iestādes administrācijas kompetencē. Administrācijai ir jāņem vērā vairāki kritēriji, taču šo kritēriju starpā nav notiesātās personas viedoklis par to, kādā kamerā un ar kādām personām tā vēlas uzturēties. Notiesātajam nav tiesību atteikties uzturēties noteiktā kamerā. Tomēr notiesātajam ir tiesības pēc tam, kad viņš ievietots konkrētā kamerā, vērsties pie brīvības atņemšanas iestādes administrācijas ar rakstveida vai mutvārdu iesniegumu par jautājumu, kas saistīti ar brīvības atņemšanas soda izpildes apstākļiem, tostarp par soda izciešanu konkrētajā kamerā. Brīvības atņemšanas iestādes administrācijas kompetencē ir izvērtēt šāda ierosinājuma pamatotību un attiecīgi to apmierināt vai noraidīt.
[2.3] Pārvalde, iepazīstoties ar Jelgavas cietuma administrācijas sniegto informāciju, konstatēja, ka 2014.gada 3.februārī (nevis 2014.gada 2.februārī, kā to norāda pieteicējs) starp pieteicēju un viņa kameras biedru izcēlās konfliktsituācija. Par minēto incidentu pieteicēja kameras biedrs tika disciplināri sodīts un, lai izvairītos no turpmākām konfliktsituācijām, izvietots citā kamerā. Arī no apstrīdēšanas iesnieguma izriet, ka pēc minēto pasākumu veikšanas pieteicējs pārstājis baidīties par savu drošību.
[2.4] Iepazīstoties ar Jelgavas cietuma administrācijas sniegto informāciju, pārvalde konstatēja, ka laika posmā, kad pieteicējs atradās vienā kamerā ar /pers. K/, konfliktsituācijas starp ieslodzītajiem kamerā netika konstatētas.
[2.5] 2014.gada 19.septembrī (reģ.Nr.1609) un 2014.gada 22.septembrī (reģ.Nr.1615) no pieteicēja Jelgavas cietumā tika saņemti iesniegumi ar lūgumu izsaukt uz pārrunām ar cietuma Drošības un uzskaites daļas amatpersonām. Pārrunu laikā pieteicējs informēja Drošības un uzskaites daļas

amatpersonas par konfliktsituācijām kamerā. Pārvalde secina, ka Jelgavas cietuma administrācija ir izvērtējusi pieteicēja iespēju atrasties konkrētā kamerā ar konkrētiem ieslodzītajiem, kā arī rīkojusies, lai novērstu konfliktsituācijas ārpus kameras. Izvērtējot situāciju, lai izvairītos no iespējamajām konfliktsituācijām ar pieteicēja kameras biedru, 2014.gada 22.septembrī pieteicējs tika pārvietots uz citu kameru.

[2.6] Jelgavas cietumā tika veikta pārbaude, kuras laikā netika iegūta apstiprinoša informācija par seksuālo vardarbību, uz kuru norāda pieteicējs, proti, ka pieteicēja kameras biedru esot seksuāli izmantojis cits ieslodzītais. Pieteicēja iesniegumā minētais notiesātais noliedz faktu, ka ir cietis no seksuālās vardarbības Jelgavas cietumā, ko arī rakstiski apliecina savā 2014.gada 15.oktobra iesniegumā, adresētā Jelgavas cietuma priekšniekam. Minētais ieslodzītais šajā iesniegumā norāda, ka viņam nav pretenziju pret konkrēto ieslodzīto un viņš nevēlas kriminālprocesa ierosināšanu, kā arī viņam nav pretenziju pret cietuma administrāciju. Pārvalde secina, ka seksuāla vardarbība kamerā nenotika.

[2.7] Novērtējot pieteicēja argumentus par viņa veselībai nodarīto kaitējumu – nervu šūnu iznīcināšanu, pārvalde konstatēja, ka pieteicējs, atrazdamies Jelgavas cietumā, pie Medicīnas daļas darbiniekiem sakarā ar psiho-neirotiskām problēmām tika vērsies trīs reizes (sāpes mugurā, jostas un krūšu daļā, abos sānos) un saņēma nepieciešamo medicīnisko aprūpi. Ņemot vērā uzstādītās diagnozes (neirocirkulatora distonija, neiralģija), kā arī to, ka pieteicējs pēc medicīniskās palīdzības nav vērsies konfliktsituāciju laikā, nav konstatējama cēloņsakarība starp veselības problēmām un cietuma administrācijas rīcību. Pieteicējs ar sūdzībām par svara zaudēšanu Medicīnas daļā nebija vērsies. Arī atrazdamies Daugavgrīvas cietumā līdz 2015.gada 4.februārim Daugavgrīvas cietuma Medicīnas daļā ar sūdzībām nebija vērsies. Pēc Jelgavas cietuma sniegtās informācijas pieteicējs cietuma psihologa palīdzību nelūdza.

[2.8] Pieteicējs bija vērsies Jelgavas cietuma administrācijā sakarā ar iespējamo apdraudējumu konvojēšanas laikā. Iesniedzēja lūgums tika ņemts vērā un informācija nodota amatpersonām, kas atbildīgas par konvojējamo ieslodzīto personu dokumentu sagatavošanu, tajā skaitā izolācijas piemērošanu konvojēšanas laikā. Pamatojoties uz Jelgavas cietuma priekšnieka apstiprinātu 2014.gada 6.oktobra konvojējamo personu sarakstu, Pārvalde konstatēja, ka Jelgavas cietuma administrācija 2014.gada 6.oktobrī konvoja amatpersonas informēja par nepieciešamību izolēt iesniedzēju no citiem ieslodzītajiem. Ņemot vērā to, ka saskaņā ar likumu „Par policiju" 10.panta astoto daļu ieslodzīto konvoju nodrošina Valsts policija, pārvalde nevar pārbaudīt, vai iesniedzējam konvojēšanas laikā tika nodrošināta izolācija no citiem ieslodzītajiem. Iesnieguma daļā par izvietošanu Rīgas Centrālcietumā tika pieprasīta informācija no cietuma administrācijas. Izvērtējot saņemto informāciju, pārvalde konstatēja, ka, atrodoties Rīgas Centrālcietumā, pieteicējs nebija vērsies pie cietuma administrācijas sakarā ar iespējamajiem draudiem no citiem ieslodzītajiem.

[2.9] Tā kā nav konstatēta Jelgavas cietuma un Rīgas Centrālcietuma prettiesiska faktiska rīcība, nav pamata pieteicējam atlīdzināt morālo kaitējumu.

[3] Pieteicējs vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu par Jelgavas cietuma un Rīgas Centrālcietuma administrācijas faktisko rīcību – ievietošanu vienā kamerā ar citiem ieslodzītajiem, no kuriem pieteicējs izjutis vardarbības draudus, pieteicēja izolācijas nenodrošināšanu, kā arī morālā kaitējuma atlīdzināšanu 100 000 *euro* apmērā un tiesas izdevumu atlīdzināšanu 6,95 *euro* apmērā.

Pieteikumā un tā papildinājumos norādīja turpmāk minētos argumentus.

[3.1] Pieteicējs ir notiesāts par dzimumnozieguma izdarīšanu, turklāt, viņam arī no iepriekšējām sodu izciešanas reizēm cietumā ir ienaidnieki, ko pierāda ieslodzījuma vietās gūtie smadzeņu satricinājmi.

Pieteicējs bija vērsies ar iesniegumu pie Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšnieka /pers. M/, lūdzot pārvietot no Jelgavas cietuma uz citu cietumu.

Izciešot sodu Jelgavas cietumā, pieteicējs vairākkārt vērsās pie cietuma priekšnieka un Ieslodzījuma vietu pārvaldē ar sūdzībām par cilvēktiesību pārkāpumiem cietumā, kas pieteicēja ieskatā bija par pamatu turpmākajai amatpersonu attieksmei pret pieteicēju.

[3.2] Pamatojoties uz pieteicēja sūdzību, 2013.gada 26.jūlijā uz pārrunām pie cietuma priekšnieka tika izsaukts pieteicēja kameras biedrs /pers. K/. Pēc atgriešanās no pārrunām /pers.K/, atstāstot sarunu ar cietuma administrācijas pārstāvjiem, paziņojis, ka atkārtotu sūdzību gadījumā pieteicējs tiks ievietots kamerā, kur citi ieslodzītie ar viņu izrēķināsies, fiziski iespaidojot un seksuāli izmantojot. Līdzīgus draudus pieteicējs no cietuma administrācijas puses saņēmis arī turpmāk, draudi katru reizi izteikti ar pieteicēja kameras biedru starpniecību. Pieteicējs iesniedza Ieslodzījuma vietu pārvaldē 2013.gada 8.augusta iesniegumu ar lūgumu izolēt viņu no citiem ieslodzītajiem, pēc kā noteiktu laiku pieteicējam nav draudēts.

[3.3] 2013.gada 8.novembrī kamerā Nr./kamera/, kurā atradās pieteicējs, tika ievietots ieslodzītais /pers. N/, kurš tiesāts par slepkavību. Vēlāk abi pārvietoti uz kameru Nr./kamera 2/, kur /pers.N/, izmantojot to, ka ir apgrūtināta uzraugu izsaukšana uz kameru, sāka izrādīt nepatiku pret pieteicēju. Pēc tam, kad 2014.gada 3.februārī notika konflikts starp pieteicēju un /pers.N/, pēdējais tika pārvests uz citu kameru. Pieteicējs bija laicīgi ziņojis par kameras biedra agresīvo uzvedību, taču saņēmis drošības daļas inspektora atbildi, ka nekas nav noticis. Minētā atbilde un cietuma administrācijas bezdarbība liek domāt, ka /pers.N/ vienā kamerā ar pieteicēju ievietots, lai pieteicēju iebiedētu.

Pieteicēja 2014.gada 2.februāra iesniegums drošības daļas inspektoram /pers.F/ pierāda, ka konflikts sācies jau 2014.gada 2.februārī, nevis 3.februārī, kā to Lēmumā norāda Ieslodzījuma vietu pārvalde.

[3.4] Pieteicējs nepārtrauca rakstīt sūdzības, tādēļ cietuma administrācija pieteicēja kamerā mēģināja izvietot /pers. O/, kurš iepriekš ir fiziski ietekmējis citus ieslodzītos. Pieteicēja kameras biedrs /pers. P/ bija stāstījis, ka dažus mēnešus ieprieks /pers.O/ viņu sitis. Pieteicējs paziņoja drošības daļas inspektoram, ka atsakās atrasties vienā kamerā ar /pers.O/.

[3.5] Pieteicējs turpinājis rakstīt sūdzības un /kamera 2/.kamerā, kurā viņš atradies, tika izvietots /pers. K/, kurš uzreiz paziņojis, ka būs noteicējs un ja kādu tas neapmierina, tas tiks fiziski iespaidots. /pers.K/ periodiski iekaustīja kameras biedru /pers.P/ un atklāti pauda savu nepatiku pret dzimumnoziedzniekiem. Pieteicējam nebija iespēju par to sūdzēties, jo /pers.K/ aizstāvēja drošības daļas inspektors /pers.F/, kurš, pēc /pers.K/ teiktā, ir viņa attāls radinieks. Pieteicēja ieskatā /pers.K/ apzināti izvietots vienā kamerā ar pieteicēju, lai pieteicēju iebiedētu un lai vāktu informāciju par pieteicēja rakstītajām sūdzībām.

[3.6] 2014.gada augustā /pers.K/ pārvests uz citu kameru un cietuma administrācija vēlējās vienā kamerā ar pieteicēju izvietot /pers. R/, par kuru bija zināms, ka viņš fiziski iespaido citus ieslodzītos. Pieteicējs un viņa kameras biedri /pers. S/ un /pers. P/ drošības daļas inspektoram paziņoja, ka nevēlas atrasties vienā kamerā ar/uzvārds/un tikai tā panāca, ka minētais ieslodzītais pie viņiem netika izvietots.

[3.7] Vēlāk vienā kamerā ar pieteicēju tika izvietots /pers. T/, kurš pēc neilga laika sāka fiziski iespaidot un pazemot kameras biedru /pers. P/. 2014.gada 13.septembra naktī /pers.T/ seksuāli izmantoja /pers.P/, par ko pieteicējs uzzinājis no kameras biedra /pers. S/. Arī /pers.T/ vēlāk, pieteicējam dzirdot, lielījies, ka ir seksuāli izmantojis /pers.P/, jo /pers.P/ ir dzimumnozieds. Pieteicēja ieskatā Jelgavas cietuma administrācijas ietekmē /pers. P/ atteicās no krimināllietas ierosināšanas pret /pers.T/. Gadījums netika izmeklēts, lai gan pēc pieteicēja ierosinājuma /pers. S/ 2014.gada 15.septembrī par to ziņoja Jelgavas cietuma priekšniekam /pers. V/, kā arī pieteicējs par minēto gadījumu bija norādījis Ieslodzījuma vietu pārvaldei adresētajā 2014.gada 21.septembra iesniegumā.

Pēc minētajiem notikumiem pieteicējs tika pārvietots uz divvietīgu kameru, kur izvietots kopā ar /pers. T/, proti, ar personu, kas apdraud dzimumnoziedzniekus. Ja iepriekšējās cietuma administrācijas darbības vēl varētu skaidrot kā nejaušas, tad šī pēdējās darbība liecina tikai par apzinātu vēlmi pieteicēju ietekmēt. Minētajā kamerā pieteicējs bija spiests vairākas reizes dienā klausīties, kā /pers.T/ stāsta par /pers.P/ izmantošanu, par naidu pret dzimumnoziedzniekiem, par to, kā /pers.T/ iepriekš gatavojies dzimumnozieda slepkavībai. Šādas /pers.T/ runas psiholoģiski traumēja

pieteicēju, radīja viņam stresu, izraisīja ķermeņa svara zudumu.

Pieteicējs jautājumā par izvetošanu vienā kamerā ar /pers.T/ vērsies ar iesniegumiem pie Jelgavas cietuma priekšnieka un drošības daļas inspektora, taču viņa iesniegumi tika ignorēti. Tikai pēc tam, kad pieteicējs rakstiski bija atteicies no kameras, kurā bija izvietots kopā ar /pers.T/, pieteicējs tika izsaukts pie drošības daļas inspektora un uzklausīts, kā arī pārvests uz citu kameru.

[3.8] Jelgavas cietuma administrācija, vēloties iebiedēt pieteicēju, etapēja viņu uz Daugavgrīvas cietumu kopā ar /pers. T/, neveicot pieteicēja izolēšanu, lai gan pieteicējs iepriekš bija vērsies ar iesniegumiem par /pers.T/ prettiesisko rīcību. Ir konstatējama arī Ieslodzījuma vietu pārvaldes apzināta prettiesiska rīcība, jo tieši pārvalde izlemj, kādas personas tiks etapētas vienā etapā. Turklāt 2014.gada 4.septembrī Ieslodzījuma vietu pārvaldes pārstāvis pieteicējam skaidrojis, ka uz konvojējamās personas lietas Drošības daļas amatpersona veic atzīmi par to, ka nepieciešama izolācija. Vai nu pieteicējam sniegta nepatiesa informācija, vai nu attiecīgā atzīme netika izdarīta.

[3.9] Rīgas Centrālcietumā pieteicējs vērsās pie uzraudzības daļas darbiniekiem ar lūgumu nodrošināt pieteicēja izolāciju no pārējiem ieslodzītajiem, taču pieteicēja lūgumi tika ignorēti.

[3.10] Ieslodzījuma vietu pārvaldes pārstāvis, kas bija ieradies Daugavgrīvas cietumā 2013.gada 29.novembrī un tikās ar pieteicēju un /pers. P/, neiztaujāja pietiekami rūpīgi /pers. P/ par apdraudējumu no citiem ieslodzītajiem. Tādējādi administratīvajā procesā netika iegūta būtiska informācija.

[3.11] Pieteicējs 2014.gada septembrī bija vērsies ar iesniegumu pie cietuma psihologa.

[3.12] Pieteicēja medicīnas kartē ir ziņas par pieteicēja svara svārstībām, kuru cēlonis ir pārdzīvotais stress. Pieteicējs nevērsās pie medicīnas personāla, jo apzinājās, ka problēmu cēloni var novērst tikai Drošības daļas amatpersonas.

[4] Tiesai iesniegtajā rakstveida paskaidrojumā Ieslodzījuma vietu pārvalde pieteikumu neatzina, pamatojoties uz Lēmuma argumentiem. Papildus norādīja, ka neviens normatīvais akts nenosaka, kas ir „izolācija", līdz ar to nekur nav reglamentēta šāda veida vai līdzīga procedūra. Tā, piemēram, var tikt veikta, pastiprināti novērojot ieslodzīto personu konvojēšanas laikā.

[5] Tiesas sēdē pieteicējs uzturēja pieteikumu uz tajā norādīto argumentu pamata. Lūdza tiesu nozīmēt pieteicējam tiesu medicīnisko ekspertīzi, lai atbildētu uz jautājumiem, kas saistīti ar pieteicēja iespējamo seksuālo izmantošanu, viņam atrodoties ieslodzījuma vietā. Izvairījās sniegt tiešu atbildi uz tiesas jautājumu, vai pieteicējs ir cietis no fiziskiem vai seksuāliem uzbrukumiem. Uz jautājumu, vai ir vērsies tiesībaizsardzības iestādē, atbildēja noliedzoši. Par nevēršanās iemesliem paskaidroja, ka izjutis kaunu, kā arī neredz iespēju vērsties ar šādu iesniegumu, pirms nav saņemts eksperta atzinums.

[6] Ieslodzījuma vietu pārvaldes pārstāvis tiesas sēdē neatzina pieteikumu uz Lēmumā norādīto argumentu pamata. Papildus norādīja, ka pieteicēja argumentu pamatā ir tikai subjektīvas bažas. Cietuma administrācija reaģēja uz konfliktsituācijām. Nav pierādījumu, ka Jelgavas cietuma administrācija bija saņēmusi informāciju par konkrētu seksuālas vardarbības gadījumu un nav rīkojies. Kad šāda informācija saņemta, tā tika pārbaudīta, taču /pers. P/ vardarbības faktu noliedza.

Motīvu daļa

[7] Izvērtējot lietas dalībnieku argumentus un lietas materiālus, tiesa secina, ka pieteikums ir nepamatots un noraidāms.

[8] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 89.pantu faktiskā rīcība ir iestādes rīcība publisko tiesību jomā, kas neizpaužas tiesību akta veidā un kas ir vērsta uz faktisko seku radīšanu, ja privātpersonai uz šo rīcību ir tiesības vai šīs rīcības rezultātā ir radies vai var rasties personas subjektīvo tiesību vai tiesisko interešu aizskārums. Par faktisko rīcību atzīstamas arī iestādes darbības, kas neatkarīgi no iestādes nodoma rada tādas faktiskās sekas, kuru rezultātā privātpersonai ir radies vai var rasties būtisks tiesību aizskārums. Faktiskā rīcība ir arī iestādes bezdarbība, ja iestādei saskaņā ar tiesību normām bija vai ir pienākums izpildīt kādu darbību.

[9] Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 89.pants noteic, ka valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar šo Satversmi, likumiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem. Satversmē paredzēts, ka ikviena tiesības uz dzīvību aizsargā likums (93.pants). Ikvienam ir tiesības uz brīvību un personas neaizskaramību (94.panta pirmais teikums). Valsts aizsargā cilvēka godu un cieņu. Spīdzināšana, citāda cietsirdīga vai cieņu pazemojoša izturēšanās pret cilvēku ir aizliegta. Nevienu nedrīkst pakļaut nežēlīgam vai cilvēka cieņu pazemojošam sodam (95.pants). Kā atzinusi Augstākā tiesa, no minētajām tiesību normām izriet valsts pienākums nepieļaut vardarbību ieslodzījuma vietās (sk. *Augstākās tiesas 2013.gada 5.jūlija lēmuma lietā Nr. SKA-705/2013 5.punktu*). Šis pienākums ietver arī vēršanos pret ieslodzīto neformālo hierarhiju, kura ir viens no vardarbības cēloņiem (*sk. Augstākās tiesas 2012.gada 9.jūlija lēmuma lietā Nr.SKA-681/2012 5.punktu*).

Eiropas Padomes Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 3.pants noteic, ka nevienu cilvēku nedrīkst spīdzināt vai cietsirdīgi vai pazemojoši ar viņu apieties vai sodīt.

Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām (turpmāk – Pakts) 7.pants noteic, ka nevienu nedrīkst pakļaut spīdzināšanai vai nežēlīgi, necilvēcīgi vai pazemojoši apieties ar viņu vai sodīt. Savukārt Pakta 10.pants noteic, ka visām personām, kurām atņemta brīvība, ir tiesības uz humānu apiešanos un cilvēka personībai piemītošās pašcieņas respektēšanu. Tas nozīmē, ka pret personām, kurām ir ierobežota brīvība, nedrīkst izturēties pretēji Pakta 7.panta noteikumiem, kā arī personas nedrīkst tikt pakļautas citām grūtībām vai ierobežojumiem, kā tikai tām, kas izriet no brīvības atņemšanas apstākļiem. Personas, kurām atņemta brīvība, bauda visas tiesības, kas noteiktas Paktā, ar tiem ierobežojumiem, kas slēgtā vidē ir neizbēgami (*General Comment No.21: Replaces general comment 9 concerning humane treatment of persons deprived of liberty (Art.10): 10/04/92, Human Rights Committee, para 3*).

Tātad citētajās tiesību normās ir nepārprotami nostiprināts cilvēka spīdzināšanas un necilvēcīgas izturēšanās aizliegums, tostarp nepieļaujot šādu izturēšanos arī pret ieslodzītām personām.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir norādījusi, ka no Konvencijas 3.panta valstij izriet pienākums nodrošināt, lai visi ieslodzītie tiktu turēti apstākļos, kas ir savienojami ar cilvēka cieņu, lai soda izpildes veids nepakļautu attiecīgo personu tādas intensitātes grūtībām vai pārbaudījumam, kas pārsniedz neizbēgamo ieslodzījumam piemītošo ciešanu līmeni un lai, ņemot vērā ieslodzījuma praktiskās prasības, ieslodzītā veselība un labklājība tiktu adekvāti nodrošinātas (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2004.gada 2.decembra sprieduma lietā „Farbtuhs pret Latviju" 51.punkts, 2002.gada 15.jūlija sprieduma lietā „Kalašņikovs pret Krieviju" 95.punkts*). No minētajām tiesību normām izriet valstu pienākums nodrošināt, lai indivīdi netiktu pakļauti spīdzināšanai, kā arī cietsirdīgai vai pazemojošai rīcībai vai sodam – tostarp no citu indivīdu puses. Valstīm ir jānodrošina efektīva aizsardzība – jo sevišķi īpaši apdraudētām personām –, kā arī jāveic saprātīgi pasākumi, lai novērstu apdraudējumu, par kuru amatpersonas ir zinājušas vai viņām būtu bijis jāzina. Šo pienākumu apjoms ir atkarīgs no katras lietas konkrētajiem apstākļiem. Vienlaikus tiesa norādījusi, ka pienākums aizsargāt īpaši apdraudētus

ieslodzītos neparedz amatpersonām uzlikt neiespējamu vai pārmērīgu slogu (*sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2012.gada 3.jūlija sprieduma lietā „Aleksejeva pret Latviju" 34., 35. un 37.punktu*).

Minētās tiesības pēc būtības ir nostiprinātas Latvijas sodu izpildes kodeksa 4.panta otrās daļas 1.punktā, kur noteikts, ka, izpildot jebkura veida kriminālsodu, ievērojams šāds pamatprincips – sodu izpildes praksē ir nodrošināmas likumā noteiktās garantijas pret spīdzināšanu un necilvēcīgu vai pazemojošu soda piemērošanu notiesātajai personai; soda izpildes mērķis nav sagādāt fiziskas ciešanas vai pazemot cilvēka cieņu, vai izstumt viņu no sabiedrības.

Ņemot vērā minēto, tiesa secina, ka no spīdzināšanas, necilvēcīgas vai pazemojošas apiešanās un sodīšanas aizlieguma izriet valsts vispārīgs pienākums nodrošināt ieslodzītajiem pienācīgus apstākļus ieslodzījuma vietā un šādu apstākļu nenodrošināšana var radīt cilvēktiesību pārkāpumu. Minētās tiesības ietver ne tikai valsts negatīvos pienākumus (atturēties no spīdzināšanas), bet līdz noteiktām robežām arī valsts pozitīvos pienākumus novērst dzīvības apdraudējumu un necilvēcīgu apiešanos no citu personu puses.

[10] Latvijas Sodu izpildes kodeksa 18.panta pirmā daļa paredz, ka brīvības atņemšanas iestādēs šķirti tur notiesātos, kuru personiskās īpašības un kriminālā pieredze negatīvi iespaido citus notiesātos vai arī kuri apspiež un izmanto pārējos. Ministru kabineta 2006.gada 30.maija Noteikumi Nr.423 13.punkts paredz, ka ar brīvības atņemšanas iestādes priekšnieka rīkojumu izveidotā notiesāto izvietošanas komisija nosaka, kurā brīvības atņemšanas iestādes nodaļā, vienībā un kamerā notiesātais ievietojams (ņemot vērā brīvās vietas kamerās, notiesāto psiholoģisko saderību, izglītības līmeni un veselības stāvokli).

[11] Pieteicējs sūdzas par apdraudējumu, kura tiešs avots, saskaņā ar viņa paskaidrojumiem, bija citi ieslodzītie. Novērtējot, vai pieteicēja aprakstītajās situācijās ir saskatāma attiecīgās ieslodzījuma vietas administrācijas prettiesiska faktiskā rīcība, ir jāņem vērā, ka ne jebkuras ieslodzīto savstarpējās attiecības ir pakļautas cietuma administrācijas kontrolei. Arī ne jebkura ieslodzīto starpā radusies konfliktsituācija automātiski noved pie secinājuma, ka cietuma administrācija rīkojusies prettiesiski vai pieļāvusi prettiesisku bezdarbību. Ir jābūt sasniegtam noteiktam apdraudējuma nopietnības līmenim. No sprieduma 8.-10.punktā norādītajām tiesību normām un judikatūras, attieconot uz konkrētās lietas apstākļiem, tiesa secina, ka cietuma prettiesiskas faktiskās rīcības konstatēšanai ir nepieciešams pierādīt kādu no šādiem apstākļu kopumiem:

1) cietuma amatpersonas ar nolūku (vēloties sodīt, ietekmēt u.tml.) ievietoja pieteicēju tādās dzīvojamajās kamerās, kur pieteicējs tika pakļauts būtisku viņam nelabvēlīgu faktisko seku iestāšanās riskam, neatkarīgi no tā, vai šādas sekas patiešām iestājās;

2) cietuma amatpersonas, pat ja tām nebija nodoma, ievietoja pieteicēju dzīvojamajās kamerās, kur viņš izjutis būtiskas viņam nelabvēlīgas faktiskās sekas, pie tam amatpersonām bija jāzin, ka šādu seku iestāšanās risks ir visai augsts;

3) cietuma amatpersonas, uzzinot par būtiskām nelabvēlīgajām faktiskajām sekām, nav rīkojušās, lai tās pārtrauktu vai novērstu.

Ar nelabvēlīgajām sekām konkrētajā lietā, ņemot vērā pieteicēja apgalvojumus, ir jāsaprot viņa pakļaušana tādiem apstākļiem, kad vienā kamerā ar pieteicēju ievietotie ieslodzītie izteikuši pieteicējam draudus, agresīvi uzvedušies, vardarbīgi izturējušies pret citiem pieteicēja kameras biedriem. Tāpat ir jānovērtē pieteicēja izteikumus pieļāvuma formā, ka arī viņš, iespējams, bijis seksuālās vardarbības upuris.

[12] No lietas matriāliem tiesa konstatē, ka pieteicējs, atrodoties Jelgavas cietumā, strīdus laika periodā uzturējās šādās dzīvojamajās kamerās:

1) no 2013.gada 27.oktobra līdz 2013.gada 10.decembrim 8.vienības /kamera/.kamerā (kopā ar pieteicēju šaja periodā minētajā kamerā tika izvietoti ieslodzītie /pers.P/, /pers.S/, /pers.B/, /pers.N/);

2) no 2013.gada 10.decembra līdz 2014.gada 11.februārim – 6.vienības /kamera/ kamerā (/pers.P/, /pers.S/, /pers.N/, /pers.O/ /pers.K/);

3) no 2014.gada 11.februāra līdz 2014.gada 10.aprīlim – 6.vienības /kamera/ kamerā (/pers.P/, /pers.S/);

4) no 2014.gada 10.aprīļa līdz 2014.gada 23.aprīlim – 6.vienības /kamera/ kamerā (/pers.P/, /pers.S/, /pers.K/, /pers.T/);

5) no 2014.gada 23.aprīļa līdz 2014.gada 26.jūnijam – 8.vienības /kamera/.kamerā (/pers.P/, /pers.S/, /pers.K/, /pers.T/);

6) no 2014.gada 26.jūnija līdz 2014.gada 18.septembrim – 5.vienības /kamera/.kamerā (/pers.P/, /pers.S/, /pers.K/, /pers.T/);

7) no 2014.gada 18.septembra līdz 2014.gada 22.septembrim – 8.vienības /kamera/.kamerā (/pers.T/);

8) no 2014.gada 22.septembra līdz 2014.gada 6.oktobrim – 5.vienības /kamera/.kamerā (/pers.P/, /pers.S/, /pers.A/).

[13] Pieteicējs argumentē, ka Jelgavas cietuma administrācija ieslodzītos /pers. K/, /pers. N/, /pers. O/ un /pers. T/ izvietoja vienā kamerā ar pieteicēju, kā arī gribēja izvietot vienā kamerā ar pieteicēju izvietot /pers. R/, ar mērķi ietekmēt pieteicēju, proti, panākt, lai viņš pārstāj rakstīt sūdzības par cietuma administrācijas pārkāpumiem. Novērtējot minētos apgalvojumus kopsakarā ar lietas materiāliem, tiesa secina, ka tie nav pierādīti. Izņemot incidentu 2011.gada 3.februārī, kad starp pieteicēju un /pers. N/ notika konflikts, ko Jelgavas cietuma amatpersonas arī ir fiksējušas, lietā nav ticamu pierādījumu par citiem reāla apdraudējuma gadījumiem no pieteicēja kameras biedriem. No paša pieteicēja argumentiem izriet, ka, tiklīdz pieteicējs ir vērsies pie cietuma administrācijas pārstāvjiem ar sūdzībām par kameras biedriem un uzstājis, ka atrašanās vienā kamerā ar konkrēto ieslodzīto viņu apdraud, cietuma administrācija ir risinājusi problēmu, izvietojot pieteicēju un attiecīgo ieslodzīto šķirti. Proti, pēc 2011.gada 3.februāra konflikta pieteicējs un /pers. N/ vairs neatradās vienā kamerā, tāpat pieteicējs un citi kameras biedri panākuši to, ka viņu kamerā netiek izvietots /pers. AF/, kā arī 2014.gada 22.septmbrī, pamatojoties uz pieteicēja pieprasījumu, no kameras, kur pieteicējs atradās ar /pers. T/, pieteicējs pārvests uz citu kameru.

Tāpat lietā nav pierādījumu arī tam, ka cietuma administrācijai, ievietojot ieslodzītos /pers. K/, /pers. N/, /pers. O/ un /pers. T/ kamerās, kurās atradās pieteicējs, šāda izmitināšana bija jāapzinās kā riskanta un pieteicēja drošību apdraudoša. Cita starp ir pamats kritiski vērtēt pieteicēja apgalvojumus, ka /pers. T/ izrādījis izteiktu nepatiku pret dzimumnoziedzniekiem. Saskaņā ar lietā esošo informāciju /pers. T/ 2009.gadā bija notiesāts pēc Krimināllikuma 161.panta, proti, par seksuāla rakstura darbībām ar personu, kura nav sasniegusi sešpadsmit gadu vecumu.

[14] Pieteicējs norāda uz to, ka /pers. T/ 2014.gada 13.septembra naktī seksuāli izmantojis /pers. P/, kas lika pieteicējam baidīties arī par savu drošību. Tiesa vispirms norāda, ka lietā esošie pierādījumi par 2014.gada 13.septembra notikumiem ir pretrunīgi. Proti, lietā ir diametrāli pretēji /pers. P/ un /pers. S/ paskaidrojumi. 2014.gada 15.oktobra iesniegumos Jelgavas cietuma priekšniekam abi minētie ieslodzītie norādīja, ka nekādas seksuālās vardarbības no /pers. T/ puses nav bijis. Savukārt 2014.gada 29.septembra iesniegumā, kas adresēts Jelgavas cietuma priekšniekam, /pers. P/ apraksta, ka ieslodzītais /pers.T/ viņu seksuāli izmantojis. Kā notikuma aculiecinieks 2014.gada 29.septembra iesniegumā Ieslodzījuma vietu pārvaldei to apstiprina arī /pers. S/. Ir jāpiebilst, ka minētie 2014.gada 28. un 29.septembra iesniegumi netika iesniegti adresātiem, bet atdoti pieteicējam. Visbeidzot, Ieslodzījuma vietu pārvalde 2016.gada 29.janvārī sniedza informāciju, ka 2015.gada 9.decembrī Daugavgrīvas cietuma izmeklētājs pieņēma no /pers. P/ paskaidrojumu sakarā ar notikumiem Jelgavas cietumā naktī no 2014.gada 13.septembra uz 14.septembri.

Tiesa atturas izdarīt kādus kategoriskus secinājumus par 2014.gada 13.septembra notikumiem, jo, pirmkārt, notikuma izmeklēšana vēl turpinās kriminālprocesuālā kārtībā un, otrkārt, tam nav izšķirošas nozīmes, vērtējot Jelgavas cietuma administrācijas rīcības tiesiskumu attiecībā pret pieteicēju. Pat ja pieņem, ka naktī no 2014.gada 13.septembra uz 14.septembri /pers. P/ ir cietis no seksuālas vardarbības un pieteicējs, par to uzzinot, sācis bažīties

par savu drošību, tad svarīgi ir novērtēt, vai cietuma administrācija ir savlaicīgi reagējusi uz šādām pieteicēja bažām. No lietas materiāliem izriet, ka pieteicējs 2014.gada 22.septmbrī pieprasīja viņa pārvešanu no kameras, kur viņš atradās kopā ar /pers. T/, uz citu kameru. Minētais pieteicēja lūgums tika apmierināts. Lietā nav pierādījumu, ka cietuma administrācija vēl pirms 2014.gada 22.septembra saņēma pieteicēja pamatotus lūgumus izolēt viņu no /pers. T/ un pieļāvusi bezdarbību.

[15] Pieteicējs norāda, ka ir etapēts no Jelgavas cietuma uz Daugavgrīvas cietumu kopā ar /pers. T/, kā arī etapa starpposmā – Rīgas Centrālcietumā – nav izolēts no citiem ieslodzītajiem. Vienlaikus pieteicējs nenorāda nekādus konkrētus faktus par izciesto apdraudējumu, tā izpausmēm. Tādēļ tiesas vērtējumā minētie apstākļi nevar kalpot par pamatu secinājumam, ka Jelgavas cietuma un Rīgas Centrālcietuma amatpersonu rīcības dēļ pieteicējs pakļauts dzīvības, veselības vai personīskās neaizskaramības apdraudējumam un ka tādēļ minēto cietumu amatpersonu rīcība bijusi prettiesiska.

[16] Tiesa nepiešķir nozīmi pieteicēja izteikumiem, ka viņš pats varētu būt kļuvis par seksuālās vardarbības upuri. Pieteicējs nav vērsies pie cietuma amatpersonām ar attiecīgiem iesniegumiem, lūdzot veikt izmeklēšanu un sodīt vainīgās personas. Arī tiesai ir izteicis tikai pieņēmumus, izvairoties no tiešām atbildēm šajā jautājumā. Tiesai nav pamata balstīt spriedumu uz tik nenoteiktām ziņām.

[17] Ar lietas materiāliem neapstiprinās pieteicēja apgalvojumi, ka viņš izjutis lielu stresu, cietis no ķermeņa svara zuduma. Medicīniskā dokumentācija šos pieteicēja apgalvojumus neapstiprina, viņš ar šādām sūdzībām pie cietuma medicīnas personāla nav vērsies. Cita starp lietā nav pierādījumu, ka pieteicējs vēlējies saņemt cietuma psihologa konsultācijas.

[18] Administratīvā procesa likuma 92.pants nosaka, ka ikviens ir tiesīgs prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai personīgo kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas viņam nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību.

Saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 6.panta pirmo daļu tiesības uz zaudējuma atlīdzinājumu rodas, ja starp iestādes prettiesisko rīcību un cietušajam nodarīto zaudējumu pastāv tieša cēloņsakarība. Tātad atlīdzinājuma pamatā ir valsts pārvaldes rīcības prettiesiskums. Tā kā tiesa lietā nekonstatē Jelgavas cietuma un Rīgas Centrālcietuma prettiesisku faktisko rīcību, nav pamata arī pieteikuma apmierināšanai daļā par morālā un mantiskā kaitējuma atlīdzinājumu.

[19] Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2015.gada 12.maija lēmumu pieteicējs daļēji atbrīvots no valsts nodevas samaksas, samazinot valsts nodevas apmēru līdz 2 *euro*. Tā kā pieteikums tiek noraidīts, pieteicējam saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 126.panta ceturto daļu uzliekams pienākums atmaksāt valstij valsts nodevu pilnā apmērā.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246.-251., 289.-291.pantu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda

Noraidīt pilnīgi /pers. D/ pieteikumu par Jelgavas cietuma un Rīgas Centrālcietuma administrācijas faktisko rīcību – ievietošanu vienā kamerā ar ieslodzītajiem, no kuriem pieteicējs izjutis vardarbības draudus, pieteicēja izolācijas nenodrošināšanu, kā arī morālā kaitējuma atlīdzināšanu 100 000 *euro* apmērā un tiesas izdevumu atlīdzināšanu 6,95 *euro* apmērā.

Noteikt /pers.D/, personas kods /personas kods/, pienākumu atmaksāt valstij valsts nodevu 25,46 *euro* apmērā triju mēnešu laikā pēc sprieduma stāšanās spēkā un iesniegt tiesai valsts nodevas apmaksu apliecinošu dokumentu.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rēzeknes tiesu namā.

Tiesnesis M.Šļakota